

BULLETIN

DE

LA CLASSE HISTORICO-PHILOLOGIQUE

DE

L'ACADÉMIE IMPÉRIALE DES SCIENCES

DE

St.-Petersbourg.

RÉDIGÉ

PAR SON SECRÉTAIRE PERPÉTUEL.

TOME DEUXIÈME.

(Avec sept planches et trois suppléments.)

St.-Petersbourg

chez W. Gräff héritiers.

Leipzig

chez Leopold Voss.

(Prix du volume 2 roubles d'arg. pour la Russie, 2 écus de Pr. pour l'étranger.)

1845.

IMPRIMERIE DE L'ACADÉMIE IMPÉRIALE DES SCIENCES.

TABLE DES MATIÈRES.

(Les chiffres indiquent les numéros du journal.)

I. MÉMOIRES.

- BÉRÉDNIKOV. Записка объ открытых въ Московскомъ Кремлѣ древностяхъ. 4. 5. (avec six planches),
- GRAEFE. Inscriptiones aliquot graecae nuper repertae, restitutae et explicatae. Extrait. 7.
- KUNIK. Die Dynastien und der Herrenstand der Lingen bei den polnischen, böhmischen und mährischen Slawen. 1ste Abtheilung. 11, 12.
- BROSSET. Examen critique des annales géorgiennes, pour les temps modernes, au moyen des documents russes. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21.
- CASTRÉN. Vom Einflusse des Accents in der Lappländischen Sprache. Rapport de M. Sjögren. 22.

II. NOTES.

- DORN. Ueber die *Mudschmel Faszihy* betitelte chronologische Uebersicht der Geschichte von Faszih. 1.
- OUSTRIALOV. Du rôle de Lefort dans l'histoire de Pierre-le-Grand. 1.
- DORN. Bereicherungen des asiatischen Museums. 4. 5.
- MURALT. Uebersicht der im Corpus inscriptionum graecarum noch fehlenden Inschriften Sarmatiens. 6.

- FRAEHN. Ueber eilf, unlängst in Kurganen des Kreises von Wyschnij Wolotschok im Gouvernement Twer aufgefundene Münzen. 8.
- BÖHTLINGK. Einige Nachträge zu meiner Ausgabe der Ring-Çakuntalá. 8.
- KOEPPEM. Zur Handels-Statistik des Russischen Reichs. 11, 12.
- KOEPPEM. Kurze Uebersicht der in den Jahren 1842—1844 an der Nordseite des Asow'schen Meeres geöffneten Tumuli. 13. (avec une planche)
- DORN. Nachtrag zu Herrn Akademikers von Fraehn Bericht Erster Erfolg der von dem Hn. Finanzminister zur Gewinnung wichtiger orientalischer Handschriften getroffenen Maassregeln. (Bull. sc. 1837. T. III.). 16. 17. 18.
- BÖHTLINGK. Ueber einige Sanscrit-Werke in der Bibliothek des Asiatischen Departements. 22.

III. MUSÉES.

- FRAEHN. Ueber eine neue Bereicherung des Asiatischen Museums. 6.
- DORN. Ueber eine neue Bereicherung des Asiatischen Museums. 6.

IV.

R A P P O R T S.

- SJÖGREN.** Die Berufung der Schwedischen Rodsen durch die Finnen und Slawen, von E. Kunik. Erste Abtheilung. 7.
- BROSSET.** Rapport à S. E. M. le Ministre, Président de l'Académie. 10.
- DORN.** Rapport sur la publication de l'histoire du Mazanderan et du Tabaristan. 13.
- SJÖGREN, OUSTRIALOV et KUNIK.** Rapport sur la succession littéraire de feu l'Académicien Krug. 16. 17. 18.
- BÖHTLINGK.** Sur la publication d'une édition critique de l'Urvasia, drame sanscrit de Calidasa, par M. Bollensen. 22.
- FRAEHN.** Sur la reprise des recherches de manuscrits orientaux en Asie, ordonnée par S. E. le Ministre des finances, et sur un nouveau Catalogue des *Desiderata*. 23.

V.

V O Y A G E S.

- BAER.** Neueste Nachrichten über Reguly's Reise. 8. 13.
- ABICH.** Sur les ruines d'Ani. 24.
- BROSSET.** Rapport sur la lettre de M. Abich. 24.
- CASTRÉN.** Lettre à M. Sjögren. 24.

VI.

C O R R E S P O N D A N C E.

- BROSSET.** Lettre à M. Bopp sur son rapport relatif aux recherches philologiques de M. le Dr. Rosen. 9.

VII.

BULLETIN DES SÉANCES.

- Séances du 12 (24) et 26 avril (8 mai) 1844. 4. 5.
- Séances du 10 (22) mai, 24 mai (5 juin), 7 (19 juin), 21 juin (3 juillet) et 2 (14) août 1844. 6.
- Séances du 16 (28) août, 6 (18) septembre et 20 septembre (2 octobre) 1844. 8.
- Séances du 4 (16) octobre, 18 (30) octobre, 1 (13) novembre et 15 (27) novembre 1844. 9.
- Séances du 28 novembre (10 décembre), 20 décembre 1844 (1 janvier 1845). 13.
- Séances du 17 (29) janvier, 31 janvier (12 février) 1845. 16. 17. 18.
- Séance du 14 (26) février 1845. 19. 20. 21.
- Séances du 28 février (12 mars), 14 (26) mars, 28 mars (9 avril) 1845. 22.
- Séances du 25 avril (1 mai), 16 (30) mai, 30 mai (11 juin) 1845. 24.

VIII.

CHRONIQUE DU PERSONNEL.

No. 1. 2. 3.

IX.

ANNONCES BIBLIOGRAPHIQUES.

No. 8.

X.

S U P P L É M E N T S.

- I. Compte rendu des travaux de l'Académie pour 1844, par M. Fuss.
- II. Rapport sur le treizième concours Démidov, par le même.
- III. Des adjectifs en général et des adjectifs russes en particulier, par M. Davydov,

DES SCIENCES HISTORIQUES, PHILOLOGIQUES ET POLITIQUES

DE

L'ACADÉMIE IMPÉRIALE DES SCIENCES

DE SAINT-PÉTERSBOURG.

Ce journal paraît irrégulièrement par feuilles détachées dont vingt-quatre forment un volume. Le prix de souscription, par volume, et de 1½ rouble argent pour la capitale, 2 roubles argent pour les gouvernements, et de 2 écus de Prusse pour l'étranger. On s'abonne à *St-Petersbourg*, au Comité administratif de l'Académie, place de la Bourse No. 2, et chez W. GRAEFF, héritiers, libraires, commissionnaires de l'Académie, Nevsky-Prospect No. 1. — L'expédition des gazettes du bureau des postes se charge des commandes pour les provinces, et le libraire LEOPOLD VOSS à Leipzig, pour l'étranger.

Le BULLETIN SCIENTIFIQUE est spécialement destiné à tenir les savants de tous les pays au courant des travaux exécutés par l'Académie, et à leur transmettre, sans délai, les résultats de ces travaux. A cet effet, il contiendra les articles suivants: 1. Bulletins des séances de l'Académie; 2. Mémoires lus dans les séances, ou extraits de ces mémoires, s'ils sont trop volumineux; 3. Notes de moindre étendue *in extenso*; 4. Analyses d'ouvrages manuscrits et imprimés, présentés à l'Académie par divers savants; 5. Rapports; 6. Notices sur des voyages d'exploration; 7. Extraits de la correspondance scientifique; 8. Nouvelles acquisitions marquantes de la bibliothèque et des musées, et aperçus de l'état de ces établissements; 9. Chronique du personnel de l'Académie; 10. Annonces bibliographiques d'ouvrages publiés par l'Académie. Les comptes-rendus annuels sur les travaux de l'Académie entreront régulièrement dans le Bulletin, et les rapports annuels sur la distribution des prix Démidoff seront également offerts aux lecteurs de ce journal, dans des suppléments extraordinaires.

SOMMAIRE. NOTES. 1. Sur l'Aperçu chronologique de l'histoire de Faszih. DORN. 2. Du rôle de Lefort dans l'histoire de Pierre-le-Grand. OUSTRIALOV. CHRONIQUE DU PERSONNEL.

NOTES.

1. UEBER DIE MUDSCHMEL FASZIHY (مجموع فصیحی)
BETITELTE CHRONOLOGISCHE UEBERSICHT DER GESCHICHTE VON FASZIH, VON B DORN. (Lu le 15 mars 1844).

In der Bibliothek der Lehrabtheilung des asiatischen Departements des Ministeriums der auswärtigen Angelegenheiten befindet sich ein persisches Werk, welches ich schon öfters zu erwähnen Gelegenheit gefunden. Dasselbe war, so viel ich weiss, bisher noch ganz unbekannt, nicht einmal *Hadschi Chalfa* führt es in seinem bibliographischen Wörterbuche an, was zu thun er nicht unterlassen haben würde, wenn er es wenigstens dem Titel nach gekannt hätte. Es ist diess eine persische Handschrift aus dem Nachlasse des Grafen Suchtelen, welche vor einigen Jahren der erwähnten Bibliothek nebst andern morgenländischen Handschriften aus derselben Quelle zukam. Der Verfasser nennt sich

in der Vorrede *Ahmed ben Muhammed ben Jahja Faszih el-Chudfy*, und wenn wir über denselben sonst keine näheren Nachrichten finden, so giebt uns sein Werk selbst genügende Kunde von ihm, sofern er nicht unterlassen hat, sowohl in der Vorrede, als im Verlaufe des Werkes unter den einzelnen Jahren ihn selbst betreffende Ereignisse und Umstände anzuführen. Zuvörderst zeigt sein Beiname *Chudfy*, dass er aus *Chudf* (خواف) einer Stadt in dem Gebiete von Herat in Chorasän herstammte, geboren und erzogen aber wurde er in Herat. Er selbst giebt als das Jahr seiner Geburt das Jahr 777 = 1375 an⁽¹⁾, also unter der Regierung

(1) s. a. 777: ولادت بنده فصیح الخوافی احمد بن جلال الدین محمد بن نصیر الدین بحیی بن علاء الدین محمد بن ظهیر الدین ابو القاسم بن جلال الدین محمد بن نصیر الدین ابو القاسم بن ظهیر الدین محمد بن بن ابی القاسم محمد بن احمد بن محمد بن محمد بن

Timur's, und führt bei dieser Gelegenheit seinen Stamm-
baum bis auf die Zeit *Muhammeds* zurück. Er befand
sich zuerst in dem Dienste *Schahrochs*, des Sohnes und
Nachfolgers von *Timur*, und wurde von demselben
beauftragt, nebst dem Emir *Abdu-s-szamed* nach *Sa-
merkand* zu gehen, um den daselbst befindlichen kai-
serlichen Privatschatz zu bringen. Allein anstatt den
Schatz auszuliefern, ging man in *Samerkand* sogar mit
dem Plane um, die beiden Abgeordneten festzunehmen.
Diese indessen retteten sich durch eine nächtliche Flucht,
und gelangten beide wohlbehalten im kaiserlichen Lager
an, 807 — 808 = 1404 — 1405 (2). In der Folge wurde

ابى القاسم بن جلال الدين محمد بن احمد بن ابو نصر
على بن محمد بن علاء الدين عيسى بن ابى بكر بن
ابى القاسم احمد بن محمد بن قيتبة بن ابو امامة صدى
بن عجلان بن وهب الباهلى وابو امامة صاحب التنب
عليه السلام

عزيت حضرت خاقانى بكنار آب آمويه بدوکه: 807 s. a. (2)
ویران قرار شد که خزانه خانه حضرت خاقانى که در
سمرقند پیش شیخ عمر خازنست بسبار بند و بدین مهم
امیر عبد الصمد امیر حاجی سیف الدین و بندہ فصیح
S. chakanische Hoheit zieht an das
Ufer des Flusses Amujeh nach Dukeh. Es ward beschlossen,
dass der Privatschatz Sr. chakanischen Hoheit, der sich in *Sa-
merkand* bei dem Schatzmeister Schaich Omar befand, gebracht
werden sollte, und man schickte in dieser Angelegenheit den
Emir *Abdu-s-szamed*, Sohn des Emir *Hadschi Saifeddin* und den
Diener *Faszih el-Chudfy* ab.

کریختن امیر عبد الصمد بن امیر حاجی سیف: 808 s. a.
الدین و بندہ احمد بن محمد الملقب المشتهر بفصیح الخوافی
که ازدوکه بحکم حضرت اعلى خاقانى بطلب خزانه خاصه
آنحضرت رفته بودیم ونداده قصد گرفتن امیر عبد الصمد
و بندہ کردند و در شب آگاهی یافتیم از سمرقند هم در

Faszih auf Befehl *Schahrochs* dem Emir *Aly Terchan*,
ernannten Statthalter von *Schiras* (816 = 1413) beigegeben.
Nach dem Tode desselben — in demselben Jahre —
rief der Kaiser, *Faszih* in sein Gefolge zurück (3), und
gab ihm im J. 819 = 1416 eine bedeutende Stelle in
der Finanzverwaltung (4). Er schickte ihn im J. 825 =
1421 in Finanzangelegenheiten nach *Kerman*, von wo

شب فرار کرده آن شب وروز وشب دیگر تاخت کردیم
وروز دوم از آمويه عبور کرده بشری بساطبوس حضرت

Flucht des Emir *Abdu-s-szamed* ben
Emir *Hadschi Saifeddin* und des Knechtes, *Ahmed* ben *Muham-
med*, beigenannt und bekannt als *Faszih el-Chudfy*, welche
von *Dukeh* auf Befehl der erhabenen chakanischen Hoheit zur Herbei-
schaffung des eigenen Schatzes Sr. Hoheit (nach *Samerkand*) ge-
kommen waren. Allein man gab denselben nicht heraus, und
ging sogar mit dem Plane um, den Emir *Abdu-s-szamed* und
den Knecht (mich) zu verhaften. Wir erfuhren diess in der
Nacht, flohen noch in derselben Nacht aus *Samerkand*, und eil-
ten diese Nacht und noch die folgende davon, kamen am zwei-
ten Tage über den *Amujeh* und hatten die Ehre, uns vor Sr.
Hoheit des *Teppichkusses* zu entledigen.

مقرر فرمودن امیر سیدی علی ترخان: 876 s. a. (3)
بحکومت شیراز. فات امیر سیدی ترخان علی در شیراز:
Ernennung des Emirs *Sidi Aly Terchan* zur Statthalterschaft von
Schiras. — Tod des Emir *Sidi Aly* in *Schiras*.

درین سال حضرت اعلى خاقانى کاتب العبد: 818 s. a.
احمد بن محمد الملقب والمشتهر بفصیح الخوافی را از امیر
مرحوم علی ترخان ستانده ملازم رکاب همايون ساخت که
پیشتر هم بفرمان حضرت اعلى ملازم امیر مشیر الیه بود:
In diesem Jahre versetzte S. erhabene Hoheit mich *Ahmed* ben
Muhammed, beigenannt und bekannt als *Faszih el-Chudfy* —
nachdem sie mich von dem seligen Emir *Aly Terchan* weggenom-
men — in ihr kaiserl. Gefolge, mich, der früher auf Befehl
S. Hoheit im Gefolge des erwähnten Emirs war.

عنایت فرمودن حضرت اعلى بنده فصیح: 819 s. a. (4)
الخوافی را دموجه دیوان ارزانی فرمودن
S. Hoheit er-
zeigt dem Knechte *Faszih* die Gnade, ihn zum Verweser der
Finanzen zu ernennen.

er im J. 827 — 1423 zurückkehrte⁽⁵⁾. Im folgenden Jahre 828 = 1424 wurde Faszih zum Finanzverweser des Prinzen *Baisonkor Mirsa*, welcher einen Theil von Chorasán zu seinem Antheile erhalten hatte, ernannt⁽⁶⁾. Er befand sich im J. 833 = 1429 auf Anordnung seines Gebieters in Geschäften in Semnan, wo er einen Sohn verlor im J. 834 = 1430⁽⁷⁾.

Im Jahre 836 = 1432 wurde er aus unbekanntem Gründen seines Amtes entsetzt, und gerichtlich belangt. Unterdessen starb *Baisonkor Mirza* 837 = 1433. Noch später zog er sich die Ungnade der kaiserl. Gemalin zu, wurde eingesetzt, und erhielt erst im Jahre 845 = 1441 seine volle Freiheit wieder⁽⁸⁾. Es war damals, dass er sein

فرستادن حضرت اعلى خاقانى بنده درگاه: 825 s. a.

فصیح الخوافی را جهت مهمات دیوانی بکرمان در حادی نصیر: Die erhabene chakanische Hoheit schickt den Diener des Hofes *Faszih el-Chuáfıy* in einer Finanzangelegenheit nach Kerman am 11 Szafer.

مراجعت بنده درگاه (sic) فصیحی از کرمان 827 s. a.

بوقتی که حضرت اعلى عزیمت سرخس فرموده بودند جهت Rückkehr des Dieners des Hofes *Faszih* aus Kerman; er bringt Sr. Hoheit zur Zeit, als sie zur Jagd nach Serechs aufgebrochen war, seine Huldigung dar.

دادن موجه دیوان سلطان سعید بایسنغر بهادرخان (6)

خوافی: Verleihung der Aufsicht über den (Finanz) Diwan des glücklichen Sultans *Baisonkor Behadur Chan* an den Diener des Hofes *Faszih el-Chuáfıy*.

کراشتن بنده فصیح خوافی را در سمنان 833 s. a. (7)

جهت مهمات وقضایاء آنجا

وفات فرزند اعز سعادتمند جلال الدین ابو 834 s. a.

(Baisonkor) lässt den Diener *Faszih Chuáfıy* in Semnan wegen dasiger Angelegenheiten zurück — Tod des theuern, glücklichen Sohnes *Dschelal-eddin Abu Saïd Muhammed ben Faszih el-Chuáfıy*.

عزل بنده درگاه المعروف بصیح الخوافی از 836 s. a. (8)

Werk herausgab, an welchem er während der Zeit seiner Zurückgezogenheit gearbeitet hatte. Er hatte also seine Zeit nicht verloren, und eben durch seine Absetzung Musse gewonnen ein Werk zu schreiben, in welchem er seinen Namen der Nachwelt überliefern und den seines Feindes, des Emir Beg, für immer brandmarken konnte: *mergas profundo, pulchrior evenit*.

دیوان حضرت سلطان مرحوم بایسنغر بهادرخان انار الله

برهانه عشرين رمضان وتحميل کردن وبصصل سپردن

Absetzung des Dieners des Hofes *Faszih el-Chuáfıy* von der Verwesung der Finanzen S. Hoheit des nun seligen Sultans *Baisonkor Behadur Chan*, Gott erleuchte seinen Beweis! am 20 Ramaszan; er wird zu Rechenschaft gezogen und zu dem Steuer-einnnehmer gebracht. s. a. 843 = 1439: غضب فرمودن حضرت

مهد علیاً کوهرشاد آفا بر بنده درگاه فصیح الخوافی روز

بنجشنبه سوم ذی حجه و سپردن بنده و بند فرمود در روز

چهار شنبه روز عرفه و بردن بجانه امیر بیک آفا و حبس

کردن: Ihre Hoheit die allerhöchste Frau, *Gauherschad Aka* wird erzürnt gegen den Diener des Hofes, *Faszih el-Chuáfıy* am Donnerstage den 3. des *Silhididscha*; man führt ihn ab, und fesselt ihn am Mittwoch den 9. desselben Monates, bringt ihn in das Haus des Emir Beg *Aka*, und setzt ihn unter Haft.

آوردن بنده درگاه فصیح الخوافی در شب جمعه 845 s. a.

هژدهم جدی الثانی بجانه شوم امیر بیک و بندی که پیشتر

کرده بودند تنگ کرد بیت امروز من خود غرقه ام کر

برکناری اوفتم * انکه حکایتها کنم احوال آن عرفاب را *

گذاشتن بنده در شب یکشنبه رابع رجب و دیگر شب

دو شنبه بند بر گرفته از دست شوم امیر بیک حرامزاده

Abführung des Dieners des Hofes *Faszih el-Chuáfıy* in der Freitagsnacht den 18ten *Dschemadi II.* in das Schandhaus des Emir Beg, welcher die vorher auferlegte Haft noch enger machte. Vers: „Heute bin ich selbst versunken, ob ich gleich ans Ufer gekommen, wenn ich die Umstände jenes Pfulles erzähle“ Der Knecht verbringt da die 4te Nacht des *Redscheb*; aber in der andern Nacht am Montage wurden ihm die Bande abgenommen, und er wurde aus der Schandhand des elenden Wichtes Emir Beg erlöst.

Ueber die Verfassung des Werkes selbst, dessen Ein-
richtung u. s. w. giebt die Vorrede hinreichend Auf-
schluss. Er sagt da, nachdem er von der Wichtigkeit
der Geschichte gesprochen:

وجون بر صغير وكبير وغنى وفقير أيضًا ابن معنى
واضح ولا يبع است كه هيج أنيس خلوات اصحاب ذوق
وندي می مجالس ارباب شوق را جون نوادر حکایات
وغرایب مقالات نیست بیت سخنان گذشته خاطر را *
که نصیحت شمار وگاه ندیم * نیک آنرا مقام دل می ساز *
وزبدان طبع دور دار مقیم *

درین ولا که از نوایب ایام نافرجام وحوادث سبیر
بی مهر بدرام مقرر این تقریر و محرر ابن تحریر را
اضعف عباد الله آلوفی احمد بن محمد بن یحیی المدعو
والملقب بفصیح الخوافی احسن الله تعالی حاله و طیب باله
انواع ملال واصناف نکال ری نموده بود و رفیقانی که
متابع سهولت ورخا بودند از مراقبت ومصاحبت انقباض
نموده و تقاعد جسته و موافقانی که بسبب امور دنیای
متفق اللفظ والکلامه بودند مخالفت و مناقشت ظاهر گردانیده
دوستانی که وفاداری ایشان موجب جذب منفعت و دفع
مضرت بود جفاکاری گزیده دل و خاطر از اندیشه
روزگار جفاپیشه و خلان بی اندیشه مالمال شده و از
مصاحبت رفقا و اخوان و موافقت احبباً و اقربان مایوس
گشته فرید و وحید بی یار و مونس و غمگسار مانده درین
شداید اصعب و اذعاب ابن ناملایمات و افعه صاعقه
کردار و نازل هایل که گفتار حضرت شاهزاده مبرور مسرور
وسلطانزاده مرحوم مغفور نظم آنک پیوسته باخلاص
زجان میخواند * بر سر روضه او آیت رحمت رضوان *
وانک درباغ جنان طوطی روحش شب و روز * دارد

از نغیه المنة لله الحان * الواصل الى جوار رحمة الله الملك
المنان معز السلطنة والدنيا والدین بابسنغر بهادرخان
انار الله تعالی برهانه وثقل بالحسنات والمكرمات ميزانه
که ابن بنده ریب دولت و صنیع تربیت آنحضرت بود
بحکم نص مبین فرقانی و فرموده احکام مبین سبحانی که
کل شی هالک الا وجهه داعی یا آیتها النفس
المطمنة ارجعی الى ربك راضية مرضية را لبیک اجابت
فرمود بیت یارب که بهشت مسکنش باد * وزکلشن
عدن روزنش باد * بوقوع پیوسته بود در زاویه خول
منزوی شدن و پای عجز در دامن مسکنت کشیدن
اصوب حالات واقرب جهات نمود شعر فطوبی لنفس
وطنت قعر دارها * مغلقة الأبواب مرخا حجابها * ودر
اثناء ابن حال آنیسی که خاطر فاتر را از ملال باز دارد
و ضمیر کسیر را مفرح و مروح باشد یافت نمی شد فلاجرم
از تمام مهمام دامن اختیار درجیده و از جاده تردد
و آمد شد منحرف و منصرف شده می گفت بیت کیست
کز مرحت و لطف تو گوید سخنی * یا کشاید بن از
گفت و شنیدت دهنی * تا لحظه بدان خاطر فاتر را
رومی و ضمیر کسیر را فتحی روی نماید که مبشر بشارت
سرمدی و منهی سعادت ابدی خبر روح فرآی دلکشای
لا تياسوا من روح الله بکوش هوش و کاخ صاخ
رسانیده گفت اگر چند بواسطه این قضیه عالم ارواح
در تزلزل و جهان اشباح در تخاللست اما بدین حکایت
تمامی خواطر باذرویح و جمیع ضمایر با تشریح است که
نظم ایرج اگر برفت فریدون بگام هست * موسی اگر
نماند خضر مستدام هست * تاج ولوا اگر بسیاوش وفا

نکرد * کاس را سر بر بقا بردولم هست * اعنى السطان
 الاعظم والخاقان المعظم طراز كسوت جهانبانی مشید
 مراسم مسلمانى خسرو ناهید بزم و رزم فریدون عطارد
 جزم و عزم بیت بعهد خلق کریش همی شود معلوم *
 که چیست معنى لفظ مكارم اخلاق * قهرمان اكاسرة العرب
 والعجم أعدل سلاطين زمان مرجع خواقين دوران
 مربى أرباب العلم والتقى مظهر كلمات الله العلیا
 معین السلطنة والدنيا والدین شاهرخ بهادرخان خلد الله
 تعالى ملكه وسلطانه واعلى فى الخافتين امره وشانه
 بیت * جهان محكوم سلطان جهان باد * فلك ماور شاه
 كامران باد * وبرحم الله عبداً قال آمینا آخر الامر
 بعد الاستخارة والاستشارة ابن كتاب بمجمل فصیحى موسوم
 شد و چون درین مجمل از اطناب احتراز واجب شمرد
 از مفصل و زواید اجتناب نموده و از هر نسخه و تاریخ که
 خبری نقل افتاده بواسطه اختلافی ناقلان از هر جا نکتہ
 که مناسب نموده اضافه آن خبر شده اگر متعرض نام
 کتاب که از اینجا نقل افتاده می شود از مقصود بازمی
 ماند اکنون از آن کتاب که خاطر قرار گرفته و بحسب
 سیاق تاریخ راست نموده جمع کرده و این مجمل مورخان
 و جمعی (؟ را) که وقوف بر تاریخ دارند فایده تمام می
 دهد چه هرگاه که خواهند که امری را از امور یا خبری
 از اخبار معلوم کنند که در چه زمان و مکان بوده هر
 آینه ازین مجمل زودتر بر مقصود نظر یابند و این
 نسخه را بسالهای دراز از مطالعه تواریخ و جراید
 بزرگان و کتب متقدمان جمع آورده انشاء الله در نظر
 بزرگان دانشور پسندیده افتد و اگر بر سهوی یا خطایی
 وقوف یابند اصلاح فرموده ذیل عنو بر آن پوشانند

وسیاق آن بر مقدمه و دو مقاله و خاتمہ ترتیب داده
 آمد مقدمه از زمان هبوط آدم صفی صلوات الرحمن
 علیه تا زمان ولادت حضرت نبی علیه الصلوات والتحمیه
 که بعام الفیل موسوم است مقاله اول از ولادت حضرت
 رساله علیه السلام تا زمان هجرت آن حضرت و آن پنجاه
 و سه سالست مقاله دوم از هجرت آن حضرت علیه الصلوة
 والسلام که مبداء تاریخ برآنست الی یومنا هذا و خاتمہ
 در ذکر بعضی از احوال هرات که مولد و منشاء این
 ضعیفست

Da nun für Klein und Gross, Reich und Arm insgesamt der Umstand klar und deutlich ist, dass kein Gefährte in den Zellen solcher die Geschmack besitzen, und kein Genosse in den Versammlungen derer, welche Vergnügen lieben, seltsamen Erzählungen und wunderbaren Unterredungen gleichkommt, so

Betrachte die an dem Gemüthe vorübergegangenen Reden (oder Kunden) bald als Rath bald als Gefährte, Lasse dein Herz bei den guten verweilen, und halte von den bösen dein Gemüth fern.

In dieser Zeit nun, da zufolge der Wechselfälle unerwünschter Tage, und der Ereignisse der lieblosen, ungünstigen Kugel den Berichterstatler dieses Vortrages, und Schreiber dieser Schrift, den niedrigsten der Knechte des treuen Gottes Ahmed ben Muhammed ben Jahja genannt und beigenannt *Fasizh el-Chudfy*, möge der Allerhöchste seinen Zustand gut machen, und sein Gemüth erheitern! verschiedene Arten von Kummerniss und Unannehmlichkeiten betroffen haben; Genossen, welche treue Anhänger bei Ruhe und Wohlhabigkeit waren, sich von der Gesellschaft und von Zusammensein zurückgezogen, und Entfremdung suchten; Befreundete, welche wegen der weltlichen Umstände in Wort und Rede einstimmen, Feindschaft und Widerspruch offen an den Tag legten; Freunde, deren Treue zur Erringung von Vortheilen und Abwendung von Nachtheilen mitwirkte, es vorzogen, ihm Unrecht zu thun; ist das Herz und Gemüth von dem Gedanken an das ungerechte Tagewerk und die herzlosen Busenfreunde überwältigt, und er, verzweifelt an dem Umgang mit Freunden und Brüdern, und dem Zusammensein mit

Theuren und Genossen, allein und einsam, ohne Freund, Genossen und theilnehmenden Tröster geblieben.

Unter diesen Widerwärtigkeiten war der härteste und ergreifendste der Unfälle, das Donner-niederschmetternde Ereigniss und der mit Schauer auszusprechende Vorfall mit Sr. Hoheit dem Prinzen dem frommen, beglückten, dem Fürstensonne, dem seligen und von Gott begnadigten:

Dem, über dessen Grab beständig mit Aufrichtigkeit aus der Seele lies't

Den Vers der Erbarmung der Paradieses-Hüter;
Dem, dessen Seelen-Papagei im Paradiese Tag und Nacht
Die Melodien des Gesanges: Herr Gott, dich loben wir!
erschallen lässt.

dem in der Nähe der Barmherzigkeit Gottes des Allgütigen Königes angelangten, dem Kräftiger der Herrschaft, und der Welt und des Glaubens, Baisankor Behadur Chan — Gott erleuchte seinen Beweis, und beschwere mit Gutem und Gnaden seine Wage — ihm, dessen Herrlichkeit Zögling, und Schutzes Schirmling dieser Knecht (der Verfasser) war, und welcher gemäss den offenbaren göttlichen Verordnungen: jede Sache vergeht ausser sein Antlitz (er selbst) dem (Todes) Boten (welcher sprach): o ruhige Seele, kehre zurück zu deinem Herrn, zufriedenen und wohlgefällig mit «ich bin bereit» antwortete:

O Herr! möge das Paradies seine Wohnung sein,
Möge aus dem Rosengarten von Eden sein Fenster sein!
vorgefallen. Deshalb erschien es den Umständen am gemässesten, und für die verschiedenen Rücksichten am passendsten, in den Winkel der Abgesondertheit sich zurück zu ziehen, und den Fuss der Schwäche in den Saum der Erniedrigung zu setzen:

Heil der Seele, die da wohnt in dem Innern ihres
Hauses,
Bei verschlossenen Thüren, mit herabgelassenem Vorhänge!

Während dieses Zustandes fand sich kein Freund, welcher das schwache Gemüth vom Unmüthe abzöge, und das gebrochene Herz erheiterte und aufrichtete. Daher zog er nothgedrungen den Saum des Eigenwillens von allen Angelegenheiten zurück, wendete ab und entfernte sich von dem Pfade der Bemühungen und des Umganges, und sprach:

Wer ist es, der (für mich) von Deinem Mitleiden und Wohlwollen ein Wort spräche,
Oder mir einige Kunde von Dir hinterbrächte?

damit dadurch dem zerrütteten Gemüthe Ruhe. und dem gebrochenen Herzen Erleichterung zu Theil würde, als der Herold der ewigen Freudenkunde, und der Bote der immerwährenden Glückseligkeit, die den Geist stärkende und das Herz erleichternde Kunde: «verzweifelt nicht an der Gnade Gottes» in das Ohr des Verstandes und den Gehörgang brachte, und er sprach: wenn gleich zufolge dieser Begebenheit die Welt der Geister in Bestürzung, und der Schauplatz der Körper in Verwirrung ist, so wird doch durch diese Erzählungen jedes Gemüth beruhigt, und jedes Herz erweitert:

Wenn auch Iredsch dahinging, so ist doch Feridun da,
Wenn auch Moses nicht mehr ist, so bleibt doch Chizr
ewig.

Wenn auch Krone und Fahne dem Siawesch nicht treu
blieb,

So verblieb doch dem Kawus der Thron des Bestandes
für immer.

Ich meine damit den grossen Sultan und mächtigen Chakan, die Franze der weltbeherrschenden Kleidung und den Befestiger musulmanischer Satzungen, den Chosrau der Venus der Geselligkeit und des Feldes, den Feridun des Merkurs der Entschlossenheit und Willenskraft:

Während der Zeit seiner Hochherzigkeit wird es bekannt werden,

Was das Wort: Hochherzigkeit des Characters, bedeutet.

Den Chosroës der Chosroën der Araber und Perser, den gerechtesten der Sultane der Zeit, den Rückhalt der Fürsten der Zeiten, den Beschützer der Männer der Wissenschaft und Gottesfurcht, den Offenbarungsplatz der hehren Aussprüche Gottes, den Schirm der Herrschaft, der Welt und des Glaubens, *Schahroch Behadür Chan* — möge der Allmächtige sein Reich und seine Herrschaft verewigen, und an beiden Flussufern (des Sir-darja und Amu-Darja) seine Macht und Herrschaft erhöhen:

Möge die Welt dem Sultan der Welt unterworfen sein,
Möge der Himmel dem glücklichen Schahe unterthan
sein,

Möge sich Gott erbarmen des Knechtes, der da spricht:
Amen!

Kurz, nach hinreichender Wahl und Berathung wurde diess Buch *Mudschnel Faszihy* (*Faszih's* geschichtliche Uebersicht) genannt. Da der Verfasser dieser Uebersicht Enthaltung von Schwulst für nöthig hielt, vermied er Weitläufigkeit und Ueberflüssiges; aber aus jedem Buche und jeder Geschichte, aus welcher eine

Angabe entlehnt ward, wurde, je nach der Meinungsverschiedenheit der Berichterstatter überall eine treffende Bemerkung, welche passend schien, der Angabe hinzugefügt. Wenn sie mit dem Titel des Buches, für welches entlehnt wurde, in Widerspruch ist, so bleibt sie von dem erstrebten Zwecke entfernt. Nun aber hat man das Buch, so wie es der Plan war, und nach chronologischer Weise geordnet, zusammengestellt. — Diese Uebersicht gewährt den Geschichtsforschern und andern welche Geschichtskennntniß besitzen, vollkommenen Vortheil, sofern wenn sie von irgend einer Begebenheit oder Sache zu erfahren wünschen, zu welcher Zeit oder an welchem Orte sie gewesen, sie auf jede Weise durch diese Uebersicht schneller zu ihrem Wunsche gelangen. Diese Schrift, in langen Jahren durch die Lesung von Geschichtswerken, Denkschriften der Grossen und Büchern der Vorgänger verfasst, wird, so Gott will, in den Augen einsichtsvoller grosser Männer genehm sein, und wenn sie ein Versehen oder einen Fehler bemerken, mögen sie denselben verbessern, und den Schleier (die Schleppe) der Verzeihung darüber ziehen. Sie ist in eine Einleitung, zwei Kapitel und den Schluss eingetheilt. Die Einleitung umfasst die Zeit des Falles (des Herabsteigens) Adams des Reinen (über welchem die Segnungen der Barmherzigen walten!) bis zur Zeit der Geburt des Propheten (über ihm sei Segen und Gruss!) welche unter dem Namen des Elephantenjahres bekannt ist; das erste Kapitel geht von der Geburt des Propheten bis zur Zeit seiner Flucht, und begreift 53 Jahre; das zweite Kapitel geht von der Flucht jenes Hochwürdigen, d. h. von dem Anfange der Zeitrechnung bis zu unserer Zeit (d. i. bis zum J. 845 inclus.); der Schluss enthält die Erwähnung einiger Angelegenheiten von Herat, dem Geburts- und Erziehungsorte dieses Schwachen (d. i. des Verfassers).

Der Schluss fehlt nun leider in der Handschrift, allein das uns vorliegende Werk bleibt auch ohne ihn immer ein sehr nützlich und schätzbares. Der Verfasser hat seinen in der Vorrede eben erwähnten Zweck, ein Buch zusammenzustellen, in welchem man die wichtigsten Begebenheiten der muhammedanischen Geschichte leicht finden kann, wirklich erreicht; man wird nicht leicht ein wichtiges Ereigniss bis zu dem Jahre 845 = 1441 vergebens suchen, und nicht selten noch schätzbare Bemerkungen hinzugefügt finden. Wenn sich der Verfasser in der Aufzählung der Wunderthaten muhammedanischer Schaiche gefällt, so muss man ihm das als gutem Muhammedaner schon zu gute halten. Es ist hinsichtlich der Reichhaltigkeit und des Umfanges mit den

chronologischen Tafeln von Hadschi Chalta gar nicht zu vergleichen; es übertrifft letztere in jeder Hinsicht, und ich halte die Herausgabe des Werkes bloß im Texte für höchst wünschenswerth und nützlich; dem Freunde der morgenländischen Geschichte, dem Orientalisten würde es ein fast unentbehrliches *Vademecum* werden. Ob wir auf eine baldige Herausgabe hoffen dürfen, steht dahin: gerade der Umfang des Werkes würde fürs Erste bedeutendere Kosten verursachen, als sich vielleicht irgend eine Anstalt geneigt fühlen möchte der Wissenschaft zum Opfer zu bringen. Zu bedauern ist, dass der Verfasser nicht das Beispiel anderer morgenländischen Geschichtschreiber nachgeahmt und namentlich angegeben hat, aus welchen Werken er seinen «Inbegriff» oder seine «Uebersicht» zusammengestellt hat; diese Angabe würde den Werth des Buches um Vieles erhöhen, es scheint aber, dass er so ziemlich die wichtigsten Geschichtschreiber seines Erdtheiles benutzt hat. Die Handschrift ist endlich sehr schön geschrieben, wenn gleich nicht überall ganz correct, wie es scheint. — Zum Schluss theile ich aus jedem Jahrhunderte, mit Uebergang der vorislamischen Geschichte, ein Paar Jahre mit, nach welchen sich die Orientalisten am besten selbst einen Begriff von dem Ganzen zu bilden im Stande sein werden. Die Uebersetzung habe ich nicht hinzufügen wollen, weil die Sprache — mit Ausnahme etwa in der Vorrede — ein ganz einfaches, leicht verständliches Persisch ist, und für den Kenner der morgenländischen Sprachen keine Schwierigkeiten darbieten wird.

سنه الهجرية وهى سنة الاذن بالرحيل

هجرت فرمودن حضرت رساله عليه السلام در غره ربيع الاول ورفتن بغار با ابى بكر الصديق رضى الله عنه وقيل روز دوشنبه يازدهم ربيع الاول وخروج آنحضرت عليه السلام از غار در چهارم ربيع الاول * آمدن سراقه بن مالك از عقب حضرت نبى عليه السلام كه ايشانرا گرفته پيش قريش برد وبريشان دست نيافت وخط امان گرفته خود مراجعت نمود * اسلام بریده که در راه بحضرت رساله عليه السلام رسيد وهفتاد کس با

او بودند مسلمان شده با آن حضرت علیه اللّم مراجعت نمودند بدینه * رسیدن آنحضرة بقبا روز دوشنبه هشتم ربیع الاول مذکور * در آمدن حضرت رساله علیه السّلم در مدینه مبارک روز جمعه یازدهم ربیع الاول مذکور و بخانه ابو ایوب انصاری رضی اللّٰه عنه فرود آمدن و برادری گرفتن حضرت نبی علیه السّلم و مهاجر و انصار بایکدیگر که ارهم میراث برند و بر ذوی الأرحام مقدم باشند وقوع غزو اول که انرا غزو ابوا کوبند * غزو دوم که انرا غزو ابواط کوبند و غزو بطن التخله * اسلام سامان فارسی رضی اللّٰه عنه و گفتن حکایت خود از ابتدا در حضرت نبی علیه السّلم * ولادت عبد اللّٰه بن زبیر بن ألعوام * بنا نهادن مسجد و حجره‌ء حضرت نبی علیه السّلم * فرستادن آنحضرت علیه اللّم زید بن حارثه و ابو رافع را بکّه تا دختران آن حضرت را و سوده بنت زمعه بدینه آوردند سخن گفتن برك و کواهی دادن بر رساله حضرت نبی علیه السّلم باشبان یهودی در بیرون مکّه و آمدن شبان و مسلمان شدن * زیاده فرمودن نماز حضر عایشه رضی اللّٰه عنها روایت می کند که در اول فریضه‌ء نماز دودو بود الا نماز شام که سه رکعت بود بعد از یکماه هجرت در حضر چهار شد و نماز بامداد و شام بر قرار بماند * اسلام عبد اللّٰه بن سلام یهودی که از علماء بزرگ یهود بود چون مسلمان شد حضرت نبی را علیه السّلم گفت یا رسول اللّٰه یهود قومی بهتان کوبند تو ایشانرا پیش از ان که از اسلام من خیر یابند طلب فرمای و استفسار احوال من ازیشان بکن حضرت رساله علیه السّلم عبد اللّٰه

سلام را در خانه کرد و جماعت یهود را طلب داشت و گفت عبد اللّٰه سلام در میان شما کیست گفتند او بهتر ماست و بسر حبر ما و حبر ماست و مهتر ما و بسر مهتر ماست فرمود که اگر او مسلمان شود شما چه می گوئید گفتند خدای تعالی اورا نگاه دارد بس عبد اللّٰه سلام از خانه بیرون آمد و گفت اشهد ان لا اله الا اللّٰه و اشهد انّ محمداً رسول اللّٰه یهود گفتند او شر و شر زاده و جاهل و جاهل زاده ماست و مسلمان نشدند * وفات براء بن معرور از نقباء دوازده کانه لیلۃ العقبه * رفتن عبد اللّٰه بن اریقظ از مدینه بکّه مبارک و خبر بعبد اللّٰه بن امیر المؤمنین ابو بکر داد که پدر او چگونه نزد حضرت رساله علیه السّلم مقربست او عیال بد برداشت و بطاحه بن عبید اللّٰه و امّ رومان مادر عایشه و عبد الرّحمن بن ابی بکر بدینه رفتند * درین سال در شوال بهفت ماه بعد از هجرت عایشه را رضی اللّٰه عنها عروس کردند و قوی انست که زفای در سال دوم بود و آن حضرت علیه السّلم بغیر عایشه صدیقه رضی اللّٰه عنها هیچ دیگر زن نکرده و نکاح در مکّه پیش از سه سال هجرت بود و در زمان وفات آنحضرت علیه السّلم عایشه هژده ساله بود * وفات اسعد بن زراره هم از نقباء دوازده کانه * ولادت نعمان بن بشیر الانصاری * وقوع نماز جمعه و خطبه جمعه در ثامن عشر ربیع الاول مذکور روزه داشتن حضرت رساله علیه السّلم روز عاشورا و فرمود تا امت روزه دارند * ولادت زباد بن سمیه و یقال زباد بن ابی سفیان بن الحرب از کنیزک * وفات کلثوم بن هدم بن امر القیس

واو از اکابر بود و پیش از هجرت مسلمان شده بود *
 هلاك عاصم بن وائل سهمی وولید بن مغیره از مشرکان
 بکّه مبارک چند تن که از زنادقه شمرده اند عاص
 بن وائل وولید بن مغیره مذکور و عقبه ابن ابی معیط
 وابی بن حلف الجعفی و نصر بن حارث بن کلدّه و منبیه
 وبنیه ابناء الحجاج السهیبان *

سنه اثنا و خمسين فرستادن معاویه بیزید بسر

خود را بحرب روم * قتل عبد العزيز بن زراره الکلابی
 در قسطنطینیّه که با یزید معاویه رفته بود * شهادت
 ابّو ایوب انصاری در خرب روم که همراه یزید رفته
 بود مدفوناً بمیان باروی قسطنطینیّه و هو ابو ایوب
 خالد بن زید بن کلیب بن اثلعبه بن عبد عوف بن
 غنم بن مالک بن التجار البدری الخزرجی * وفات
 ابو موسی الأشعری و هو عبد الله بن قیس بن سلیم
 بن حصار الیمانی الأشعری و او شصت و اند سال عمر
 یافت در قریه که نزدیک کوفه بود غماند * وفات ابو
 نجید عمران بن حصین بن عبید بن عبد هسیم بن
 سالم بن عاصد بن سلول بن حبشه بن سلول بن کعب
 بن عمرو الخراعی الکعبی و او از فضلاء صحابه است
 رضی الله عنه * وفات کعب بن عجره رضی الله عنه *

سنه ثلاث و خمسين مردن زیاد بن سمیه در بصره

واو از جمله دهات بود و دهات عرب ابن جماعت
 اند * وهم معاویه بن ابی سفیان ۱ و عمرو بن العاص
 ۲ و مغیره بن شعبه و قیس بن سعد بن عباد ۳ و عبد
 الله بن بذیل بن رقاء الخراعی ۴ و زیاد بن سمیه

الدهات جمع الداهیه و هی البلیه 1) Am Rande:

مذکور ۵ حکومت عبید الله بن زیاد بن سمیه در بصره
 بحکم معاویه * وفات ابو محمد فضاله بن عبید بن نافذ
 بن قیس بن صهیب بن اصرم بن حجناء بن کلفه بن
 عوف بن عمرو بن عوف بن مالک بن عوف الانصاری
 در مشق * وفات ربیع بن زیاد الحارثی پیش از زیاد
 بن سمیه و ربیع عامل خراسان بود از قبل بدر خود
 زیاد بن سمیه

سنه اربع و خمسين حکومت عبد الله بن عمرو

عاص بمصر بحکم معاویه * وفات سعد بن ابی وقاص
 و هو ابو اسحق سعد بن ابی وقاص مالک بن هیت
 بن عبد مناف بن زهره بن کلاب بن مرّه و او هفتاد
 و اند ساله بود و اوّل کسی که در راه خدای تعالی خون
 کافری بریخت او بود و حضرت نبی علیه السلام او را گفت
 فداک ابي وامی و پیش از او هیچکس را نکفته

بود و قبل سنه ثمان خمسين * و او را دو برادر بود یکی
 عقبه که در حرب احد حضرت نبی علیه السلام او را
 ضربی بر مقل زد و بران هلاک شد و دیگری عمر
 بود که در حرب بدر شهید شد * وفات جریر بن
 عبد الله البجلي و هو ابو عمرو جریر بن عبد الله بن حابر
 البجلي و قبل سنه احدى و خمسين * وفات ابو عبد الرحمن
 مسور بن مخزومه بن نوفل و او صد و پانزده ساله بود *
 وفات کعب بن مالک و هو ابو محمد کعب بن مالک
 بن ابی بن کعب الانصاری السامی رحمه الله و او هفتاد
 و هفت ساله بود * وفات حوینطب بن عبد العزی و او
 در روز فتح مکه مسلمان شده بود و او را صد و بیست
 سال عمر بود * وفات ثوبان مولى رسول الله صلى الله

عليه وسلّم * وفات سعيد بن يربوع بن عنكته وله مائة واربع وعشرون سنة وله صحبة
 سنه ثلاثين ومائة ولادت امام ابو عبد الله محمد بن حسن الشيباني * وفات الامام شيخ ابو يحيى مالك بن دينار كويند روزى مالك دينار در سايه ديوارى خفته بود ماري آمده بود وشاخ نرکس در دهان گرفته اورا باد زدى مدفوناً بصره عليه الرحمة واو از اعيان علماء بصره وعباد وزهاد بود واز تابعين است * فتح رى وجران وطبرستان وهدان وحلوان ونهروان بر دست قحطبه از لشکر ابو مسلم قتل عامر بن ضميرة هم بردست قحطبه * در آمدن ابو مسلم باتفاق على بن جذيع الکرمانى که پدر اورا نصر سپار بقتل آورده بود واويخته مرو وضبط مرو نمودن * قتل شيبان الحرورى بردست لشکر ابو مسلم * قتل على بن جذيع الکرمانى بردست ابو مسلم * قتل عثمان کرمانى برادر على کرمانى بردست ابو داود * قتل نباته بن خنطله الکلابى که برد نصر سپار آمده بود بالشکر شام بر دست قحطبه ولشکرى که ابو مسلم با او فرستاده بود وقتل ده هزار مرد از لشکر شام * حرب ابو حمزه خارجى با اهل مدينه ودر آمدن در مدينه * فرستادن مروان الحمار ابن عطيه را بحرب ابو حمزه خارجى وحرب کرده ابو حمزه را بکريزانيد وخورج روى مدينه آوردند وقتل نمودن اهل مدينه ايشانرا * خروج سجاج ابو العباس عبد الله بن محمد الكامل که روز جمعه بر منبر شد ودعوت ظاهر کرد ومردم هم دران مجلس با او بيعت کردند واین ابتداء دولت آل عباس است * حاجب او عبد الله بن بسام وخليفت او در کوفه

وتاجيت * داود بن على وعبد الله بن على را نزديك يوعون فرستاد * وعيسى بن موسى را نزديك حسن بن قحطبه بواسطه که ابن هبیره را حصار میداد * ويحيى بن جعفر بن تمام را بحميد بن قحطبه فرستاد که بمدينه بود * وبو البقطان عثمان بن عروه بن محمد بن عمار ياسر را ببسام بن ابراهيم بسام باهواز فرستاد * وسلم بن عمرو بن عثمانرا بمالك بن طوای فرستاد * حرب اسيد بن عبد الله الخزاعى از لشکر ابو مسلم تميم بن نصر وبنانى در حرب بقتل آمدند وبنانى پناه باقلعه برد اورا نیز بقتل آوردند * حرب قحطبه در جرجان بانباته بن خنطله وقتل نباته در ذى حجه وفرار لشکر شام که با او بودند واز جمله لشکر نباته سالم بن راويه التميمى در جنگ تنها اقدام نمود وبسيارى بقتل رسانيد وزخباء مهلك زد آخر اورا در مسجدى افکندند واو دران مسجد بسيارى بقتل آورد بردست نيافتند آخر مسجد را بر سر او انداختند بعد ازان احتياط کردند بر همه اعضاء او همچو درست نموده بود * عزيمت نمودن مردم جرجان که بر قحطبه خروج کنند واین صورت قحطبه را معلوم شده سى هزار نفر از مردم جرجان بقتل آورد * دادن ابو مسلم ايالت نيشابور بزيبان بن زراره القشيري بعد ازان که از نصر سپار باز گرفت * وفات ابو الزيبان يزيد بن رومان * ومحمد بن المنكدر ابو عبد الله التميمى بالمدينه وهو من كبار التابعين * وفات يزيد بن ابى مالك الهمداني النخعي * وعطاء بن ابى مسلم الخراسانى * وحفص بن سليمان الغفيرة * وايوب بن ابى تميمه السخثيانى * واسحاق بن عبد الله بن ابى طلحه الانصارى * نصب فرمودن

ابو مسلم عثمان الکرمانی و بسام بن ابراهیم * و مالک بن الهیثم * و ابو علی الشیبانی را بایالت هراة و بعد از آن ابو علی شبل بن طهمان الشیبانی هم درین سال بایالت هراة آمد و هم درین سال ابو نصر موسی بن حسان بر عمل خراج بهراة آمد و نه سال و هشت ماه عامل بود * و فات ابو جعفر یزید بن القعقاع القاری در مدینه و او مولی عبد الله بن عباس الخزومی بود *

سنه سبع و خمسين و مائة خلع کردن عیسی بن موسی خود را از خلافت حکم منصور خلیفه و بر مهدی بن منصور بیعت کردن * و فات خالد برمکی * و او زاعی القتیبه اسم ابو عمرو عبد الرحمن بن عمرو شامی عمره سبعین سنة و الأوزاع من حبر امام اهل الشام فی الحديث و الفقه و العبادة و الزهد و الورع کان یسکن بحماة الأوزاع خارج باب الفرادیس من دمشق و الأوزاع بطن من همدان و قیل انه منسوب الی الأوزاع قریه بدمشق و فات مصعب بن ثابت بن عبد الله بن الزبیر القرسی المدنی *

سنه ثمان و ستین و مائة سوختن حکم بن هشام برقی خود را که دعوی خدایی کرده بود علیه اللعنه و کوبند مهدی خلیفه معاذ بن مسلم را که امیر خراسان بود گفت که حکم بن هشام را بقتل آورد معاذ بن مسلم او را بدست آورده قتل کرد * و ولادت الامام ابو عبد الله محمد بن کرآم بفتح الکاف و تخفیف الزاء و پدر او از رستاق سجستانست پدر و مادر او بنگه مبارک رفتند و آنجا ابو عبد الله متولد شد * و فات حسن بن زید بن حسن بن علی بن ابی طالب رضی الله

عنهم که منصور خلیفه او را بر مدینه عامل ساخته بود و بعد از آن بعزل او مثال داده او را حبس فرمود و مال او تصرف نموده بود چون مهدی بسر او بعد از پدر و الی شد او را از حبس اطلاق فرمود مال او برو باز داد

سنه ثلث و مائتین و فات امام علی الرضا بن امام موسی کاظم رضی الله عنهما روز دوشنبه هفتم شوال بطوس بعضی کوبند که بزهر و بعضی کوبند انکور بسیار خورد و عجاجاً درگذشت گرفتن ابراهیم بن مهدی عم مامون خلیفه سهل بن سلامه را و حبس کردن * عزیمت مامون ببغداد * درین سال مامون چون بری رسید دوبار هزار هزار درم از خراج ری برعایا بخشید * ابراهیم بن مهدی عیسی بن محمد بن ابی خالد را ادب کرده حبس کرد بواسطه آنکه در سر باحسن بن سهل و حمید مکاتب می کرد که ابراهیم را روز آدینه ساح شوال بدست شما باز دهد اقربای عیسی خروج کرده او را بیرون آوردند و بیعت کرده ابراهیم او را بحرب حمیر فرستاد چون حرب کردند عیسی بن محمد بن ابی خالد گرفتار شد و کوبند باختیار خود را گرفتار کرد * متواری شدن ابراهیم عم مامون در بغداد روز سه شنبه بیست و مود ذی حجه و از اول کار ابراهیم تا متواری شدن او یکسال و یازده ماه و دوازده روز بود * خلافت مامون در آخر ذی حجه ببغداد و فات امام محمد بن جعفر الصادق رضی الله عنهما در جرجان که هم آنجا مدفونست و یکروز سرخ مشهور و مامون خلیفه برو نماز کرد و مردم بر خلافت او بیعت کرده بودند * و ولادت صالح بن امام *

لجد بن محمد بن حنبل بن هلال بن ادریس بن اسد
 بن ادریس بن عبد الله بن حیّان بن عبد الله بن
 انس بن عوف بن قاسط بن هازن بن شیبان بن ذهل
 بن ثعلبه بن عکابه بن صعّب از بنی ربیعہ * دادن
 قضاء قبروان باسد بن الفرات الققبه * جنون حسن
 بن سهل که وزیر وصاحب جیش مامون بود بحیثیتی
 که بند برو نهادند و او را باز داشتند * و مامون بفرمود
 که دنیار بن عبد الله بکار لشکر قیام نماید تا رسیدن
 او * وفات ابو داود حضرمی الحدّث * وهشیم بن بشیر
 الحدّث * وادم بن سلمان الحدّث * و ابو احمد الزبیری
 سنه عشر ومانتین دعوت کردن حسن بن سهل
 مامون خلیفه را که مثل آن ضیافت و مهمانی نشان
 نداده اند او را باجمله لشکر که با او بودند مهمان کرد
 و قایدانرا بر قدر مراتب ایشان جنندان خلعت وصلت
 داد که قیمت آن پنجاه بار هزار هزار درم برآمد
 بیرون ازان که نثار کرده بود ورقعها نوشته و تبر هر
 رقعہ اسم ضیاعی ثبت کرده ازان خویش و بر بنو هاشم
 و قایدان نثار کرده که هر که رقعہ برو افتد آنچه
 از ضیاع دران رقعہ بوده برانکس مسلم باشد * نظلم
 اهل قم که خراج ایشان دوبار هزار هزار درم بود
 و ازان مبلغ تخفیفی طلب می کردند مامون ابا نمود
 ایشان از گزاردن خراج تخلف نمودند مامون علی بن
 هشام را بحرب ایشان فرستاد * و چون حرب شد ظفر
 علی را بود و یحیی بن عمر انرا بکشت و حصار قم خراب
 کرد و ایشان از دوبار هزار هزار درم می نالیدند
 از ایشان هفت بار هزار هزار درم ستاندند * فرستادن
 مامون خلیفه عبد الله بن طاهر ذوالعینین را مجدد برادر

او طلحه بن طاهر که باتفاق باورالتّهر بحرب رافع بن
 هاشم روند * وفات ابو سعید حسن بن حسن البصری
 و یحیی بن غیلان الحدّث * قتل ابراهیم بن محمد بن
 عبد الوهّاب بن ابراهیم الامام المعروف بابن عایشه *
 و محمد بن ابراهیم الافریقی * و مالک بن شهابی * که
 با ابراهیم بن المهدي بیعت کرده بودند بحکم مامون
 خلیفه و جمعی کثیر که با ایشان در بیعت بودند بتحریر
 عمران القرابلی * درین سال عبد الله بن محمد بن
 یزید بن مزید عامل هراة شد * آمدن احمد بن مصعب
 بن زریق الخزاعی بابالت هراة و مردم و لشکر بروی
 خروج کردند

سنه احدى و ستین ومانتین جلوس نصر بن
 احمد السامانی بحکومت ماوراء النّهر بحکم المعتمد بالله
 خلیفه * وفات ابو الحسن مسلم بن الحجاج ابن مسلم
 القشیری النیشابوری صاحب صحیح مسلم فی الحدیث
 قال صَفَّفْتُ هذا المصنّف الصّحیح من ثلثمائه الفی حدیث
 مسبوقة و جمیع ما رواها مسلم من شیوخه احد عشر
 الف حدیث وله مصنّفات کثیرة هذا تفصیلها کتاب مسند
 الکبیر علی الرّجال * کتاب الجامع الکبیر علی الاموات *
 کتاب الاسامی و الکنی * کتاب التّیمیز * کتاب العدل *
 کتاب الوجدان * کتاب الافراد * کتاب الاقران * کتاب
 اسولة احمد بن حنبل * کتاب الانتفاع باهّب السّباع *
 کتاب عمرو بن شعیب و فیه ذکر من لم یحتج الی حدیثه *
 کتاب ذکر من لیس له الا راو واحد * کتاب مشایخ
 سنیان الثوری * کتاب مشایخ مالک بن انس * کتاب
 طبقات التابعین * کتاب افراد السّامیین فی الحدیث *
 کتاب المعرفة * کتاب السنن * کتاب اولاد الصّحابة

واحد بن عبد الله الحجستاني از اصحاب محمد بن طاهر
 بن عبد الله بن طاهر ذوالیمینین است
 سنه خمس و سبعین و مائتین وفات شیخ ابو
 اسحق ابراهیم بن یحیی کرابان تبریزی و ابو بکر
 محمد بن حجاج المروردی وهو صاحب احمد بن حنبل *
 رفتن الموفق بالله از بغداد بحال واز آنجا بکرج وخواست
 باصفهان شود و قصد احمد بن عبد العزیز کند و احمد بن
 عبد العزیز عمال و لشکر خود را از اصفهان ببرد و سرای خود
 بافرش همچنان بگذشت تا الموفق بالله آنجا فرود آمد
 سنه خمس عشرة و ثلثمائة خروج دیلمه در عراق
 عجم * وفات ابن بکر بن ابی داود السجستانی الحدیب *
 و اخفش الصغیر ابو الحسن علی بن سلیمان * و ابو عبد
 الله الحسن بن محمد بن عصر الحدیب * رسیدن علی
 بن عیسی بامردم بسیار که باستقبال او آمده بودند
 و بامونس المظفر پیش مقتدر شد و نواخت بسیار یافت
 و روز دیگر خلعت و زارب پوشیده باخصیبی مناظره
 کرد و مصادره از بجهل هرار دینار فرار کرد * وفات
 ابراهیم مسعی * دادن اعمال فارس بیاقوت و بدین
 مهم لوا بستن * دادن اعمال کرمان بابو طاهر محمد بن
 الصمد و اورا بران لوا بست * شغب کردن سواران
 لشکری رفتن بمصی و قصری که بشریاً معروفست غارت
 کردند و مونس المظفر بیرون رفت و ضامن ارزاق ایشان
 شد و باخانها خود شدند * آمدن ملک روم بسیمساط
 و در مسجد جامع ناقوس زده نماز رومیان کرد * و فرستادن
 مقتدر مونس المظفر را بحرب ملک روم * و هم کردن
 مونس المظفر از انک بخانه خلیفه رود و خلعت پوشد

و من بعدهم من الحدیثین * کتاب ذکر اوام الحدیثین *
 کتاب الحضرمین * وفات محمد بن عبد الله بن حنون
 الأندلسی * و ابو عبد الله محمد بن عبدوس المالکی *
 نامه نوشتن المعتمد علی الله بمالك که یعقوب بن
 اللیب بی اجازه ما بخراسان شد و برو لعنت کرد *
 و لی کردانیدن معتمد خلیفه نصر بن احمد را برماور
 النهر و بلخ و درین باب عهد نامه از زبان معتمد نوشتن *
 رفتن یعقوب بن اللیب بفارس و ابن واصل از اهواز
 بروت و بایعقوب حرب کرد و ابن واصل شکسته شد
 و قلعه که متاع او در آنجا بود بدست یعقوب افتاد
 و مبلغ چهل بار هزار درم بوی رسید و مرد اسارا
 که خال ابن واصل بود اسیر کرد * ولی عهد کردن
 معتمد بسرش را جعفر و اورا المفوض الی الله لقب
 داد و اعمال مقرب برو تفویض کرد و موسی بن بغاء
 الکبیر را باو ضم کرد و اورا بر افریقیه و مصر و سام
 و جزیره و ارمینیّه و طریق خراسان و حلوان لوا بست * و برادر
 خویش الموفق بالله را بس از جعفر و لایب عهد داد
 و اورا بر بلاد مشرق و لی کردانید و مسرور باخی را
 باو مالحق ساخت و اعمال بغداد و سواد و کوفه و طریق
 مکّه و مدینه و یمن و کسکر و شهرهای دجله و اهواز و فارس
 و قم و اصفهان و قزوین و خراسان و طبرستان و سیستان
 و سند بدو داد و بران لوا بست * آمدن طاهر بن
 حفص جد محمد بن احمد القاسم الکالیونی بهراه و خالد
 بن احمد در هراه بود بکریخت و طاهر مذکور بر هراه
 استیلا یافت * خروج احمد بن عبد الله الحجستانی در
 نیشابور بوقتی که یعقوب بن اللیب از نیشابور بسیستان
 رفت و خجستان از اعمال بادغیس است از جبال هراه

وخلیفه بدو نامه نوشت که آنج بانو گفته اند که من قصد تو کرده ام و چاه کنده که تو در آنجا افتی خلاف گفته اند * رسیدن رسول ملک روم و نامه طلب صالح آوردن * عزل صالح بن سیار از ایالت هراة که بواسطه زندگانی بد که بامردم هراة کرده بود برو هجرم کردند و اختیار امارت خود بر ابو عمرو سعید بن عبد الله الضبی نهادند و امارت او نود و سه روز بود * بعد از او بر ابو بکر طعیناء الحاجب مولاء امیر ابراهیم سامانی حاکم هراة شد ولادت الامام ابو القاسم عبد الله بن محمد بن جعفر القزوينی که ساکن مصر بود

سنه ثلث وثلثین وثلثمائة میل کشیدن المتقی بالله در عشرين صفر ببغداد و او خلیفه بیست و یکم بود و مردی زاهد و عالم بود و توزون بن ابو الوفاء الترمکی امیر الامراء لشکر بغداد او را میل کشید مدت خلافت او چهار سال بود * خلافت المستنکی بالله ابو القاسم عبد الله المكتفی وزراء ابو الفرج محمد بن علی السامری * محمد بن یحیی شیرزاد * ابو الحسن علی بن ابو علی محمد بن علی المقله و مستنکی خلیفه بیست و دوم بود * آمدن امیر نوح بن نصر السامانی منبیسابور * وفات ابو علی حسین بن احمد الكاتب بن کبار مشایخ مصر * رفتن ابراهیم بن سیمجور بنیسابور پیش سلطان ابو محمد نوح بن نصر بن احمد السامانی

سنه تسع وثلثین وثلثمائة وفات القاهر بالله محمد بن احمد المعتضد که بواسطه فاج خود را خلع کرده بود * وفات ابو منصور محمد بن محمد الفارابی صاحب تصانیف الحکیمه المشهورة وکان هونه بدمشق و فاراب

حالا با ترار مشهورست * و ابو نصر فارابی شاگرد بوحناء بن حبلان و بوحناء بن حبلان در ایام المقدر بالله وفات کرد

سنه ثمان واربعمین وثلثمائة ولادت فاضی ابو الطیب الطبری و هو طاهر بن عبد الله بن طاهر الطبری * وفات شیخ علی سهل فوشنجی ابو الحسن که از کبار مفتیان و شیخ احادیث نبوی بود و از جمله فتوت داران خراسان ابو عثمان و ابن عطا و جریری و ابو عمرو الدمشقی را دریافته بود * و ازو پرسیدند از تصوف گفت کوتاهی امل است و مداومت عمل * وفات شیخ ابو عمرو الزجاجی و هو ابو عمرو محمد بن ابراهیم الزجاجی بنیشابور * وفات احمد بن محمد البستی الزنجی کان امام اهل الادب بخراسان و شهد له ابو عمرو الزاهد و صنف کتاب النکملة * وفات ابو بکر احمد بن سلیمان بن الحسن القفیه الحنبلی المعروف بالنجاد و کان عمره خمساً و تسعین سنه * وفات جعفر بن محمد بن نصیر الخلدی الصوفی و هو من اصحاب الجنید البغدادی

سنه ست و خمسين وثلثمائة وفات وشمکیر بن زبار بطبرستان * جلوس بهفسون بن وشمکیر بن زبار بطبرستان و جرجان * وفات ابو علی محمد بن الیاس حاکم کرمان و مدت حکومت او در کرمان سی و هفت سال بود و باغ سرکانی و دبه بعلی آباد و سرای اندرون شهر از بناهای اوست و قلعه کواشیر می گویند که او ساخته و باستانشهاد ابن بیت که بر سقف قلعه کوه نوشته تمسک میجویند * بناک ابن الیاس و حاکم غیره * کذا کذره بمصی نارة و یعود * جلوس الیسع بن ابو علی محمد

بن الیاس صاحب کرمان بکرمان * و جلوس سلیمان بن
 ابو علی محمد بن الیاس در سیرجان * حرب الیسع مذکور
 با برادر خود سلیمان و کریم بن سلیمان و رفتن بخارا و قرار
 گرفتن کرمان و سیرجان بر الیسع * وفات معز الدوله
 ابو الحسین احمد بن بویه عم عضد الدوله ببغداد در
 غره ربيع الاول و او از قبل عضد الدوله حاکم بغداد
 بود * جلوس عز الدوله بختيار بن معز الدوله ابو الحسین
 احمد بن بویه بحکم رکن الدوله ابو علی حسن بن بویه *
 وفات ابو الفرج علی بن حسین بن محمد بن احمد
 الاصفهانی الاموی و هو من ولد محمد بن مروان الحکم
 و کان شیعیاً صاحب کتاب الاغانی و غیره * وفات کافور
 الأخشیدی مدوح المنتهبی بکافوریات دیوانه و کان کافور
 من موالی الأخشید محمد بن طغج و استولى علی مصر
 و دمشق بعد موت الأخشید لصغر اولاده و کان خصیاً اسود *
 وفات امام ابو علی حامد بن محمد بن عبد الله ببغداد
 الأوفاً و او امام عالی و استاد بود و در روایت مؤثوق به
 و بدرایت مشهور و بوعظ و نصیحت خلق مشغول و او در
 اندرون شهر هراة مدفونست در محله نهته قزوان *
 توفی یوسف عمر بن ابی عمرو القاضی و ولی قضاء بغداد
 فی حیوة ابيه ربعده و مولده سنه خمس و ثمانیة

سنه اثنا و عشرين و ثلثمائة وفات امیر بلکانکین
 که بعد از اسحق بن البتکین والی غزنی بود * امارت
 یافتن بیرری غلام البتکین بر جای بلکانکین * وفات ابو
 العباس محمد بن حسن بن سعید المحرمی الصوفی صاحب
 الشبلی مات ببغداد *

سنه ثلث و ستين و ثلثمائة ولادت ابو العلاء

المعزی و هو احمد بن عبد الله بن سلیمان فی ربيع الاول *
 حرب بیرری بمد امیر سبکتکین باجماعت کفار که از هند
 جهة گرفتن غزنی آمده بودند و هزیمت و نهب هندوان *
 ولادت حسن بن علی بن محمد ابو محمد الجوهری و کان
 من ائمه الکثرین *

سنه ثلث و ثمانین و ثلثمائة نزویج القادر بالله
 خلیفه باسکینه بنت بهاء الدوله بویه * وفات اسحق بن
 ممشاد مقدم کرامیه عشیة الجمعه بیست و بنجم شهر الله
 الاصب رجب * انام صحاح اللغة بردست جوهری جون
 تاریخ وفات او یافت نشد تاریخ تصنیف او نوشته شد
 تا معلوم شود که درجه زمان بوده و هو ابو نصر اسمعیل
 بن هاد الجوهری و او از جمله فضلاست شاکرد ابو
 علی الفارسی و خال خود ابو نصر الفارابی صاحب دیوان
 الآداب * وفات ابو طالب عبد السلام بن حسن المأمونی
 و هو من اولاد المأمون و کان فاضلاً حسن للشعر * غرمت
 بغراخان شهاب الدوله هرون بن سلیمان بن ایلک خان
 المعروف ببغراخان الترمکی بخارا و گرفتن بخارا و کریم بن
 نوح بن منصور السامانی و مراجعت کردن بغراخان
 ببلاد خود و چون هوای بخارا با او نساخته بود او را در
 راه مرضی واقع شد و چون بمقام خود رسید وفات
 یافت و او پادشاه عادل خیر مسلمان نیکو سیرت دین
 دار بود و علم و علمار دوست داشتی و چون او را مولی
 نبی علیه السلام گفتندی او را خوش آمدی و از کاشغر
 تا بجمین در تصرف او بود جلوس ایلک خان بن
 بغراخان الترمکی بمالک بدر خود وفات ابو بکر
 الخوارزمی و هو محمد بن العباس الطبری ابن اکت

محمد بن جریر بن بريد الطبری السجدي المورخ فی
منتصف رمضان

سنه ثلث واریعمایه وفات ایلک خان بغراخان
الترکی بماورالنهر * جلوس برادرش شرف الدین طوغان
خان * وفات حسن بن حامد بن علی بن مروان
القیه الحنبلی ابو عبد الله وله تصانیف فی الفقه * وفات
الامام ابو عبد الله حسین بن حسن بن محمد بن حلیم
الحلبی رئیس اصحاب الحدیث بخارا ونواحها * وفات
الامام ابو بکر الباقانی العالم الفقیه صاحب الدرر
الشهورة وهو ابو بکر محمد بن طیب بن محمد بن جعفر
البصری المتکلم وكان علی مذهب الشیخ ابی الحسن
الاشعری علیه الرحمه

سنه ثمان واریعمایه خواستن سلطان محمود جهت
بسر خود مسعود دختر ایلک خانرا از عم او طوغان خان
ولی عهد کردن سلطان محمود مسعود را * آمدن لشکر
کران از چین که با ایشان صد هزار خرگاه بود و حرب
ایشان با طوغان خان وبعد از محاربات فرار کفار چین
و فتح طوغان خان ولشکر اسلام واسیر وبرده بسیار
بدست مسلمانان افتاده * وفات طوغان خان هم درین
سال * جلوس ابو منصور ارسلان خان الاصبم بزادر
طوغان خان * آوردن ملکه از ملکات حرم ایلک خان
که پیشتر جهت سلطان مسعود خواسته بودند و آذین
بستن شهر بلخ ولادت نظام الملک ابو علی حسین
بن علی بن اسحق الوزير * فرستادن سلطان مسعود
پایالت هراة وخراسان بحکم سلطان محمود

سنه سبع وخصمین وخصمسمایه میل کشیدن

محمد خان بن محمد خان بن بغراخان را خواهرزاده سلطان
سبج بن ملکشاه * جلوس سلطان محمد بن محمود بن محمد
ابن ملکشاه در خراسان * هلاک محمد بن بزک امیدرود
باری ماحد علیه اللعنه در ثالث ربیع الاول مذت
ملك او بیست و پنج سال بود * حکومت ابو عبد الله
حسن بن محمد بن بزک امید ماحد برجای بدر خود
واو بعلی ذکره السلام مشهورست وگویند او از نسل
المصطفی لدین الله نزارست وفات اتابک زنگی
بن مودود بفارس * جلوس اتابک تکله بن زنگی بن
مودود بفارس * درین سال سی هزار مرد از کریمان
بشهر دوین آمدند از اعمال آذربایجان و زیادت از ده
هزار مرد بقتل آوردند واسیر بسیار بردند و جامع
شهر را بسوختند چون ابن خبیر بانابک شمس الدین
یلدکز رسید بنیریز لشکر بسیار جمع کرد و بعد شاه
ایمن بسیر سیکمان قطیبی والی اخلاط و بسیر اقسنغر صاحب
مراغه بانتقام ایشان با پنجاه هزار سوار روان شدند

حرب اتابک شمس الدین ایلدکز و شاه: s. a. 558
ارمن و بسیر اقسنغر در ماه صفر با کریمان جنانک یکماه
متصل حرب کردند در آخر لشکر اسلام ظفر یافت و قتل
بسیار کردند و غنیمت بسیار گرفتند

سنه عشر وستمایه اسر و غارت مردم قصبه نخجوان
واسر شیخ برزکوار شیخ حسن البلغاری که او فخر جوانی
الأصلست و چون او را بلغار بردند بوقت معاودت بشیخ
حسن البلغاری مشهور شد * وفات قطب الدین ایبک
که والی هند بود و از غلامان سلطان شهاب الدین اتو
الظفر بن محمد بن نظام دوش حسین که در کوی باختر

از اسب خطا شد و در ساعت درگذشت * وفات شیخ
الغلامه برهان الدین المطرزی الخوارزمی صاحب المغرب
والایضاح و شرح المقامات الحریریّه و غیرها من الکتب توفی
بخوارزم و عمر او هفتاد و یکسال بود * وفات ابو البقاء
البغدادی العکبرای الحنبلی شیخ زمانه و فرید او انه
واسمه عبد الله بن الحسين بن عبد الله بن الحسين
وكان ضرباً وهو امام لمسجد ابن هدی ببغداد بالریحانین
ومن مصنفاته شرح مقامات الحریریة و غیره

سنه اثنا وعشر و ستمائة جلوس ملك نصره الدین
ابرهیم بن محمد بحکومت شبانکاره * وفات ملك تاج
الدین حسن بن عزالملک ملک نیمروز * جلوس ملك
ناصر الدین عثمان بن تاج الدین حسن * درین
سال سلطان محمد خوارزمشاه بر ماورالنهر استیلا یافته
کفار خطاء و مغولرا از ماورالنهر بیرون کرده ضبط نمود
سنه أربع عشر و ستمائة وفات ملك نصره الدین

ابرهیم بن محمد در شبانکاره * جلوس ملك طیبشاه بن
محمد بن محمد بشبانکاره * فتوی کردن سلطان محمد
خوارزمشاه که آل عباس مستحق خلافت نیستند و استحقاق
خلافت سادات حسینی راست و عام ایّه ممالک بتخصیص
امام فخر الدین الرازی برین فتوی نوشتند و سلطان محمد
خوارزمشاه سید علاء الدین ترمذی را مقرر کرد که
او از شادات بزرگ بود بخلافت و عزیمت دار الخلافه
کرد که ناصر خلیفه را خلع کند هرگاه که عزیمت مصمم
کرد کاری روی نمود که آن مهم در توقف افتاد تا زمانی
که جنکبیزخان عزیمت مملکت او کرد او را دیگر مجال نشد
و آن مهم میسر نکشت و تغیر عباسیان نشد

سنه خمس و أربعین و ستمائة حکومت امیر
ارغون در ایران بحکم کیوک خان بعد از قتل کورکوز
که درین سال بقتل آمد و گویند که پیش از جلوس
کیوک خان توراکنه خواتون مادر کیوک خان کورکوز
را عزل کرده امیر ارغونرا نصب کرد * عزیمت هملک
شمس الدین محمد بن ملک رکن الدین ابی بکر کرت
باردوی منکو قائلن و عنایت و تربیت تمام یافته حکومت
ملک خراسان بدو تفویض کردند

سنه اثنا و سبعین و ستمائة وفات ملك الحكما
خواجه نصیر الدین محمد الطوسی ببغداد در هژدهم
فی حجه مدفوناً بمشهد امام موسى الكاظم فی تاریخه
نصیر دولت و ملت محمد طوسی
یکانه که جو او مادر زمانه نژاد
بسال ششصد و هفتاد و دو زذوالحجه
بروز هژدهم اندر گذشت در بغداد

وفات شیخ شمس الدین تبریزی که مولانای روم
اشعار خود بنام او نوشته و دیوان خود و مثنوی با استدعاء
شیخ حسام الحق والدین حسن بن محمد بن الحسن
المعروف بابن اخی ترک بایزید الوقت و جنید الزمان
الصدیق بن الصدیق بن الصديق رضى الله عنهم مدفوناً
بخوی * وفات الكامل المکمل الواصل مولانا جلال الملة
والدین محمد بن مولانا بهاء الدین محمد بن حسین
الباقی المعروف بمولانا روم مدفوناً بقونیه فی يوم الاحد
الحامس جمادى الثاني * آمدن امیر سوخناق احمد و خواجه
وجیه الدین زنگی و مولانا جلال الدین سمنانی بحکم
شهباده بتبشیر اغول بشماره هراة * وفات مولانا رفیع

فرستادن بااعتزاز * آمدن امیرزاده ابو سعید بن امیر قرا
یوسف پیش حضرت اعلی و تربیت یافتن او در قراباغ
آران * مراجعت حضرت اعلی از قراباغ آذربایجان *
وفات مولانا اعظم مولانا شهاب الدین عبد الله الخوافی
المعروف بحافظ ابرو جامع مجمع التواریح سلطانی دریکشنبه
سوم شوال بموضع سرجم بوقت معاودت حضرت اعلی از
آذربایجان مدفوناً برنجان قریب هزار شیخ ربّانی اخی
ابو الفرح زنجانی قطعه ضیاء دیده ابرار حافظ ابرو *
که کان فضل و هنر بود منبع همت * بسوی روضه رضوان
جوشد روان بیوست * ملک حکایت اورا بصفحه رحمت *
وفات شیخ الاسلام خواجه خلیل الله بن خواجه جلال
الدین بلذ از فرزندان شیخ الاسلام احمد جام قدس
سره * وفات امیر چهار شنبه در راه آذربایجان *
ایلغار فرمودن سلطانزاده عالمیان باینسفر بهادرخان در
ساخ ذی نعد و نزول فرمودن بهراه * گذاشتن بنده
فصیح خوافی را در سندان جهت مهملات و قضایاء آنجا
و چون از آنجا بیرون آمده ببسطام رسید مرضی صعب
طاری شد و بعد از جهل روز روی بصحت نهاد * نزول
حضرت اعلی بهراه روز چهار شنبه هشتم ذی حجه *
وفات ملک محمد بن خواجه جلال الدین یوسف بن خواجه
عیسی الشعمانی از فرزندان شیخ الاسلام خواجه عبد الله
الانصاری قدس سره * وفات الّامام افتخار الحفاط والقرآء
والمحدّثین شیخ شمس الله والدین محمد الجزری المحدث
فی خامس ربیع الاول بشیراز * وفات خواتون عظمی
سلطانبخت بیکم بنت امیر صاحب قران بنیشابور * قتل
شاه حسین لر در لرستان

مدتی مقام کرد
سنه تسع وعشرين وسبعماية جلوس ملك
شمس الدين محمد بن ملك غياث الدين محمد بهراه
ومولانا اعظم جمال الله والدین ابن حسام الخوافی الیهدي
در تاریخ او گفته

شعر

أضی بشمس الدین کزیت زماننا
وأجرى فی بحر المرات فلكه
ومن عجب تاریخ مبدأ ملكه
یوافق قول الناس خلد ملكه

وفات تالش بن حسن بن امیر جوان در ماجر که
یکی از مواضع دشت قباقت بعد از وفات پدرش
جهل روز وفات ترمشیر بن خان * و قتل نارین
طغای و تاشاتور بسطانیه * تزویج شهریار غازی امیر
مبارز الدین محمد الخوافی بامهد علیا مخدومشاه بنت
قطب الدین شاه جهان * وفات المولی عناد الاسلام
الکرمانی صاحب التعلیمه کان ابن بنت الشیخ شهاب
الدین فضل الله التوریشی صاحب شرح المصباح بکرمان
سنه ثلاث وثلثین وثمانمأة رفتن حضرت اعلی
(شاهرخ) بمطالعہ قلعه النجق واز قلعه نثار وپیشکش

سنه خمس وثلثین وثمانمائه وفات امیر
اعظم ناصر الدین محراب ترخان بن امیر حسن صوفی
ترخان روز جمعه سیزدهم محرم * عزیمت سلطان مبرور
مغیث الدنیا والدین بایسنغر بهادرخان انار الله
برهانه بموجب فرمان لازم الاتباع حضرت اعلی بقشلاق
استرآباد در سه شنبه پانزدهم صفر و ملازم بودن
درین قشلاق نومین اعظم علاء الدنیا والدین
علیکه کولتاش * وامیر محمد صوفی ترخان * وامیر شمس
الدین محمد شاه برادر امیر جلال الدین فیروزشاه
وامیر محمد بن الیاسخواجه بهادر بن امیر شیخ علی
بهادر * قتل ابوسعید بن قرابوسف بر دست برادر
خود اسکندر باذربایجان * وفات امیر عبد الصمد بن
امیر حاجی سیف الدین در اصفهان * وفات محمد مزاده
عالیان امیرزاده عبد الرحمن بن امیرزاده الغ بیک
ورکان بسمرقند در سه شنبه یازدهم جادی الاولی *
وفات امیرزاده اسمعیل بن امیرزاده ابراهیم سلطان
بشیراز در دوشنبه پانزدهم جادی الثانی * وفات مولانا
وشیخ الاسلام الاعظم خواجه مابن الدین علی
بن الشیخ امام خواجه افضل الدین بن الشیخ العالم
البارع خواجه صدر الدین التترکه اصفهانی بهراه فی
یوم الاثنین رابع عشر ذی حجه الحرام * وفات مولانا عبد
القهار بن مولانا اسحق القاضی باردوی همایون

سنه سبع وثلثین وثمانمائه وفات سلطان
وسلطانزاده مرحوم مبرور مغفور مغیث الدنیا والدین
بابیغیر بهادرخان انار الله برهانه وثقل بالحسنات
والکریمات میزانه در روز شنبه سابع جادی الاولی

الذبت آنحضرت سی هفت سال و چهار ماه و هفده روز
بود که جنان سرو شاداب در جن و جویبار سلطنت نرسته
بود و تا جهانست مثل او سلطانی بر تخت مملکت ننشسته
و در سخا ابری بود در فشان که اثر جود و مکرمت او
بهمه عالم رسیده که اگر حاتم طایی در زمان او بودی
بساط جود و کرم را طی کردی چه در هیچ روزگار بسخاوت
او کسی ندیده و در هیچ کتابی نخوانده و نشان نداده

شعر

یافتند انعام عامش اهل عالم جز دو کس * من
بکوبم کز چه حرمان بهره ایشان فناد * آن یک از کیتی
برون شد پیشتر از عهد او * وین ذکر در نوبت
دورانش از مادر نژاد * و در هجا ببری بود دلمان و شیرینی
ژیان که در هیچ جا از هیچ دشمن روی نگردان نشد که
اگر رستم پردلی او مشاهده کردی دل بر غاشیه کشی
مو نهادی و در محاربات که حضرت اعلی را بابادشاهان
جهان و فرماندهان کیهان واقع شد همیشه فتح و طغر
و فیروزی بنام او بود و هیچکس پیش از او و لشکر جرار
نامدار او جواب خضم نکفتی شعر شاه بزرگدل میدان
خطر مستعجل * چنگ در قبضه خصام ناظر مستحکم *
سرکردن شکنان کرده شناور بردون * زین خسرو مشان
برده نکاور بسکم * بنشته بر پشته بدیدی ز جهان تا جهان *
کشته بر کشته که انداخته بودی برهم * و در کیاست و ذکا
بحری بود ذخار که جمیع فلاء هر کشور پیش او سرگردان
و در عقل و تکلم بر تبه که جمیع عقلاء دانشور کنک و پیران
و در داد و عدل ثانی انوشیروان بیست زیکوشن بینکندر
بیخیش جو حاتم حکمت جو هرمس ادلاور جو رستم و اگر چه
آنحضرت از آنکه شعر گوید عیا آورد بشعر نکفتی نسبت

کنند متعالی بود اما گاه کاهی طبع را آزمایش فرمودی
 يك غزل او اینجا ثبت افتاد
 غزل
 ندیدم آن دو رخ اکنون دو ماه است
 ولی مهرش بسی درجان ماه است
 براهش سر نهم روزی که میرم
 توان گفتن که عاشق سر براه است
 بزلفش مشک خود را نسبتی کرد
 دروغی گفت ازان رویش سپاه است
 دل من روی او خواهد همیشه
 نه بیند بپ هراتکو نیکخواه است
 کدای کوی او شد بایسنغر
 کدای کوی خوبان پادشاه است
 فی تاریخه
 بایسنغر شاه جشید اقتدار
 رفت و رسم پادشاهی در نوشت
 از جید اولی و هفتم روز او
 کوچ رحلت سوی جنت می نوشت
 وقت رفتن گفتش تاریخ چیست
 گفت ما رفتیم در عین بهشت
 وفات مرتضی مرحوم سید شرف المله والدین مرتضی
 بن سید امیر علی بن مرتضی مرحوم سید کمال الدین
 حاکم آمل و ساری * دادن ایالت آمل و ساری بمرتضی
 اعظم مجتبی اکرم افتخار العترة الطاهرة سید شمس
 الدین محمد بن سید شرف الدین آمدن حضرت
 محمدمزاده جهانپان امیرزاده الغ بیک کورکان بهراه
 جهت عزای حضرت پادشاه مغفور بایسنغر انار الله برهانه *

وفات مولانا اعظم امام همام فقیه نعمان الثانی مولانا
 فصیح الدین محمد بن محمد بن علافی یوم الثلثا خامس
 عشر جمادی الثانی بهراه مدفوناً بکازرگاه نزد قبر خواجه
 عبد الله علیهما الرحمة * وفات خواتون عظمی اردو اقا
 بنت غیاث الدین ترخان * تزویج امیرزاده محمد
 سلطان بن امیرزاده محمد جهانگیر باریقه سلطان بنت
 سلطانزاده اعظم سپورغتمش بن السلطان الاعظم شاهرخ
 بهادرخان * مراجعت محمدمزاده عالمیان امیرزاده الغ
 بیک کورکان برصوب سمرقند از هراه روز یکشنبه
 عشرین شوال

سنه اربع و اربعین و ثمانمیه وفات امیر محمد
 بن امیر محراب ترخان ابن امیر حسن صوفی چهار
 شنبه رابع عشر محرم مدفوناً بجانب بدر خود بدرس
 مهد علیا کوهرشاد آقا * وفات درویش عرب سالک
 افتخار الحاج امیرزاده اویس بن امیر مرحوم اقبوقا
 بهادر یوم الثلثا عشرین محرم الحرام مدفوناً بخیابان *
 وفات امیر معظم خوش آمد بخشی روز یکشنبه ثالث
 صفر و او از جمله ملازمان حضرت مهد علیا بود مدفوناً
 بخیابان * ابتداء عمارت خندق قلعه شهر هراه و فصول
 وباروی آن سادس عشر صفر وفات خواجه جلال
 الدین محمود بن مولانا مرحوم فرید المله والدین عطار
 الهروی * وفات امیر مرحوم مغفور مبرور علاء الدنیا
 والدین علیکه کولتاش طیب الله نراه روز جمعه هفدهم
 جمادی الاولی و او امیر عادل خیر مسلمان مسلمان
 نهاد پاک اعتقاد بود و هر فرومانده که احوال خود بدو
 عرض کردی البته مهم او ساخته شدی و اگر وقوف

یافتی که کسی برکسی ظلم کردی از شاه و کدا منع
آن فرمودی و پر هیچ آفریده مجابا نکردی و ظالمان
ازو خایف بودندری * مولانا و شیخ الاسلام برهان
الملّة والدّین امیر اسلام الغرالی علیه الرّحة
جون حق امیر اعظم اعدل علیکے را
از دار پر غرور بدار آقرار برد
کردم سوأل مدّت تاریخ و جای او
رضوان جواب داد به بین در جوار خلد
وفات مهد علیاء و ستر عظمی ملکت آقا طیب الله ثراها
بکابل فی جمادی الثانی * وفات مهد عظمی و ستر علیا
عایشه بیکه بنت السلطان المرحوم المبرور بابسنغر بهادرخان
انار الله برهانه فی يوم الجمعة ثانی عشر شعبان مدفوناً
بیباغ امیر شاهملک آمدن خبر حرب امیر حاجی
یوسف جلیل بالشکر اوزبک و قتل امیر حاجی یوسف
جلیل سابع عشر رمضان پیش حصرت اعلى بهراة و رفتن
امیر مبارزالدین شیخ حاجی در عقب لشکر اوزبک
و مراجعت امیر شیخ حاجی مذکور بهراة فی خامس عشرین
ذی حجه و عزای امیر مرحوم یوسف جلیل داشتن *
افتادن مناره فلك الدّین بهراة فی يوم الأحد ناسع
عشرین ذی حجه و بعضی از مدرسه نظامیه که مناره
بران افتاده بود خراب شد و بعضی مردم در زیر بار
آمدند * وفات امیر فولاد خواجه بن امیر اسکندر از
ملازمان محمد و مزاده عالمیان محمد جوکی بهادر يوم السبت
رابع عشر شعبان

2. DU RÔLE DE LEFORT DANS L'HISTOIRE DE
PIERRE-LE-GRAND, par M. OUSTRIALOV.
(Lu le 16 février 1844.)

De quelle manière, dans un siècle rude et grossier, au milieu d'un peuple, plongé dans l'ignorance, dans le village isolé de Préobrajenskoïé, environné d'une foule de courtisans qui savaient à peine lire et écrire, le jeune Pierre, presque au sortir de l'enfance, connut-il et aimait-il la science? Quelles circonstances, ou quelle influence éveillèrent et développèrent dans son âme la passion de l'instruction, des arts, passion désintéressée, vaste, qui s'enflammait à tout ce qui contenait la moindre étincelle de génie? Question curieuse, jusqu'à présent non résolue et de la dernière importance pour pouvoir apprécier justement l'histoire de Pierre-le-Grand.

La postérité est habituée à unir le nom de Lefort à celui de Pierre-le-Grand. Et les partisans enthousiastes et les juges sévères de l'impitoyable réformateur de nos anciennes mœurs et de nos vieilles coutumes, attribuent également à Lefort l'honneur d'avoir été le premier précepteur et le guide qui, selon les uns, inspira au jeune Pierre l'amour de tout ce qui était beau et utile, ou, selon les autres, la passion de tout ce qui était nouveau, étranger. «Celui qui le premier, écrit Bergmann, alluma dans le jeune Pierre le génie des oeuvres gigantesques et d'une incroyable activité dans l'intérêt des peuples, celui-là mérite d'occuper la première place sur la liste des hommes qui ont illustré le règne de l'immortel monarque!»¹⁾ «Malheureusement, dit Karamzine, ce Souverain mal élevé et entouré de jeunes gens, connut et aimait le Génevois Lefort que la misère conduisit à Moscou, et qui trouvant tout naturellement les coutumes russes étrangères, lui en parla avec mépris, en élevant jusqu'aux nues tout ce qui était européen. La liberté qui régnait dans la colonie allemande, et qui devait plaire à un jeune homme d'un caractère impétueux achevèrent ce que Lefort avait commencé, et le bouillant Monarque, l'imagination en feu, se mit à parcourir l'Europe, et voulut faire une Hollande de la Russie.»²⁾

En effet, tous les faits que nous connaissons jusqu'à présent prouvent, que, dans les dix premières années

1) Bergmann — Peter der Grosse als Mensch und Regent. 6 The. Golikoff, Bantysch-Kamensky et beaucoup d'autres s'expriment dans le même sens sur Lefort.

2) Записка Карамзина о Древней и Новой России въ рукописи.